

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 52/2018-26

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 19. decembra 2018 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Petra Brňáka, Miroslava Duriša, Ľudmily Gajdošíkovej (sudkyne spravodajkyne), Sergeja Kohuta, Jany Laššákovej, Milana Ľalíka, Mojmíra Mamojku, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika prerokoval prijatú sťažnosť [REDAKČIA], [REDAKČIA], zastúpeného advokátom Mgr. Marcelom Kandrikom, Grešova 7, Prešov, pre neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce Svinia konaných 10. novembra 2018 za účasti [REDAKČIA] a takto

r o z h o d o l :

Volby starostu obce Svinia konané 10. novembra 2018 v y h l a s u j e za neplatné.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. novembra 2018 doručená sťažnosť [REDAKČIA], [REDAKČIA] (ďalej len „sťažovateľ“), pre neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce Svinia konaných 10. novembra 2018.

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ bol kandidátom na starostu obce Svinia konaných 10. novembra 2018 s poradovým číslom 8, pričom zo „Zápisnice Okresnej volebnej komisie Prešov vo voľbách do orgánov samosprávy obcí 10. 11. 2018 o výsledku volieb v obci Svinia“ (ďalej len „zápisnica“) vyplýva, že zo 732 odovzdaných platných hlasov získal 196 hlasov, čo predstavuje 26,78 % hlasov, čiže viac ako 10 % hlasov podľa § 59 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na získanie aktívnej legitímácie na podanie sťažnosti.

Sťažnosť smeruje proti kandidátovi [REDAKOVANÉ], ktorý bol s počtom hlasov 198 zvolený za starostu obce Svinia.

Sťažovateľ namieta:

- porušenie volebného moratória;
- nezákonnosť v procese hlasovania, keďže v deň konania volieb pozorovatelia volieb nemali umožnený vstup do volebnej miestnosti približne do 11.00 h, ako aj z dôvodu, že miestna volebná komisia umožnila opakovane vstup do osobitného priestoru na úpravu hlasovacích lístkov súčasne aj trom osobám a že prenosná volebná schránka bola opakovane použitá v rozpore so zákonom, predovšetkým bez žiadosti voličov a tiež spôsobom, ktorý nezabezpečil tajnosť hlasovania;
- nezákonnosť v procese sčítania hlasovacích lístkov a zisťovania ich platnosti z dôvodu, že do sčítania hlasovacích lístkov a posudzovania ich platnosti sa aktívne zapojila zapisovateľka miestnej volebnej komisie, ako aj z dôvodu, že z jednej obálky boli vybraté dva hlasovacie lístky v prospech zvoleného starostu, ktoré spočiatku boli vyhodnotené ako neplatné a následne boli zaradené medzi platné hlasovacie lístky.

Sťažovateľ k namietanému porušeniu volebného moratória uvádza:

«V piatok v deň predchádzajúci voľbám [REDAKOVANÉ] vo funkcii starostu obce zvoláva do priestorov svojej garáže rómskych voličov prevažne členov obecnej hliadky, ktorí majú vplyv vo svojich rodinách medzi spoluobčanmi a podľa jedného z nich im

ukazuje vyplnené volebné lístky s návodom na ich označenie v jeho prospech (cit., „takto to ma vyzerať...“). Starosta súčasne menovite uvádza, koho nevolíť. Na adresu sťažovateľa ako protikandidáta uvádza, že ak by sťažovateľ uspel, postavil by múr oddelujúci rómsku osadu od ostatnej časti obce.

... až po voľbách sa sťažovateľ dozvedel o tvrdení odporcu pre rómskych voličov, že ak „[REDAKOVANÉ]“ uspeje, tak oddelí osadu múrom“. Nemožno vylúčiť skutočné obavy nevyklúčujúc až animozity na strane voličov, ktoré sa mohli prejaviť pri rozhodovaní rómskeho elektorátu. Sťažovateľ pritom pripomína rozdiel dvoch hlasov.

Sťažovateľ nemal možnosť reagovať na nedovolenú kampaň odporcu, naopak cieľom žalobcu je maximálne možná inklúzia menšiny a zlepšenie ich života. Postačoval jeden volič, ktorý mohol privodiť zmenu výsledku (mne pridať hlas, odporcovi ubrať hlas). Sťažovateľ nie je zástanca totálnej izolácie kandidáta od okolitého sveta počas moratória, no nabádanie odporcu tesne pred voľbami na rómskych voličov najmä v služobnej podradenosti (obecná hliadka), aby sťažovateľa explicitne nevolili a naopak explicitne volili odporcu, prekračuje všetky medze volebných pravidiel demokratickej spoločnosti. Zo strany odporcu išlo o závažný spôsob porušenia pravidiel volebnej kampane s dopadom na výsledok volieb.

Počas moratória nejde ani tak o porušenie slobody rozhodovania voliča, ale o snahu ovplyvniť jeho rozhodnutie v zakázanom čase s dopadom na rovnosť volebného práva, ktorá má zaručiť rovné postavenie každému kandidátovi. Zistenia po voľbách vyvolávajú opodstatnené obavy, že odporca posunul rovnosť volebného práva len do iluzórnej roviny.»

K nezákonnosti v procese hlasovania sťažovateľ uvádza:

„V priebehu volieb do cca 11.00 sa neumožnilo pozorovateľom sledovať priebeh volieb priamo vo volebnej miestnosti a až na základe sťažnosti po príchode členov okresnej komisie sa vyčlenili miesta pre pozorovateľov vo volebnej miestnosti. Krátko pred uzatvorením volebnej miestnosti (21.57 hod) vychádzajú z volebnej miestnosti podpredseda volebnej komisie [REDAKOVANÉ] spolu s členom komisie [REDAKOVANÉ] a s volebnou urnou pristupujú k osobnému automobilu, v ktorom sedia 4 osoby, pri ktorom aute stojí člen obecnej hliadky [REDAKOVANÉ] a takýmto spôsobom vykonávajú osoby v aute svoje volebné

právo bez predchádzajúceho oznámenia takéhoto spôsobu výkonu aktívneho volebného práva. Prenosná urna bola použitá vo viacerých prípadoch v osade aj za stavu predchádzajúceho nenahlásenia takéhoto spôsobu výkonu volebného práva a bez dôležitého dôvodu ospravedlňujúceho tento špecifický spôsob výkonu volebného práva. Vo volebnej miestnosti vo viacerých prípadoch pristupujú rómski voliči k voľbe za plentou v sprievode spolu až tri osoby.

... Prenosná schránka je volebným inštitútom, ktorý má svoje opodstatnenie (umožniť výkon aktívneho volebného práva v závažných prípadoch; § 31 ods. 6 zákona o voľbách). Zákon však predpokladá žiadosti adresované volebnej komisii zo závažných dôvodov. Taktiež sa vyžaduje anonymita voľby aj prostredníctvom prenosnej schránky (tajnosť volieb)(PL. ÚS 36/2014 z 11. februára 2015...

Osoby v aute podľa fotodokumentácie odvolili v rozpore so zákonnými pravidlami, keď nežiadali o takýto spôsob výkonu volebného práva a už vôbec nešlo o naplnenie zákonnej požiadavky tajnosti volieb, ak pri aute sa nachádza člen hliadky prítomný v garáži odporcu počas kontroverzného stretnutia odporcu ako starostu s členmi hliadky. Aj len jedna osoba pritom zásadne mohla prispieť k zmene volebného výsledku (v spojení s neplatným lístkom, keď od jedného voliča v jednej obálke sa nachádzali dva hlasovacie lístky o voľbe starostu; bod 5). Porušením ust. § 31 ods. 6 zákona o voľbách došlo k porušeniu ústavne garantovaného volebného práva sťažovateľa a v príčinnej súvislosti aj k odlišnému výsledku volieb. “

K nezákonnosti v procese sčítania hlasovacích lístkov a zisťovania ich platnosti sťažovateľ uvádza:

«V procese spočítavania hlasov z jednej obálky vyberá členka komisie dva hlasovacie lístky s voľbou starostu. Komisia vyčlenila tieto dva hlasovacie lístky osobitne s poznámkou „neplatné”.

Počas spočítavania hlasov predkladajú členovia volebnej komisie pochybné hlasovacie lístky zapisovateľke [REDAKOVANÉ] na vyjadrenie k platnosti a po jej vyjadrení členovia komisie oddeľujú neplatné lístky od platných. Za neplatných bolo označených 79 hlasovacích lístkov na starostu. Dva spochybnené lístky o voľbe starostu s označením [REDAKOVANÉ] pochádzajúce z jednej obálky podľa bodu 5. boli následne zaradené

medzi platné. Sťažovateľ získal o dva hlasy menej ako odporca. Po oznámení výsledku pristupuje k volebnej komisii občan [REDAKOVANÉ] a spúšťa nahrávku o komunikácii starostu s voličmi počas moratória. Predsedníčka komisie odmieta podpísať zápisnicu a robí tak až za neznámych okolností na okresnej volebnej komisii.

... Nemalo by byť sporné, že v jednej obálke sa nachádzali dva lístky o voľbe starostu. Obálka sa viaže na jedného voliča a tak je evidentné, že jeden hlas bol od neznámeho voliča v obálke navyše. Možno sa len domnievať, že komplikáciu mohol vyvolať doprovod voliča. Každopádne však ani doprovodné hlasovanie neoprávňuje voliča pripojiť do obálky hlas iného voliča a to ani doprovodnej osoby. Doprovodná osoba si svoje právo má vykonať samostatne. Zaradenie najmenej jedného hlasovacieho lístka medzi neplatné malo svoje logické opodstatnenie. Ústavný problém však nastal, keď sa pri rozdiely dvoch hlasov pôvodne neplatný hlasovací lístok s voľbou odporcu zaradil nakoniec medzi platné a tak aj neplatný lístok ovplyvnil výsledok volieb a teda nešlo len o menej významné porušenie volebného zákona.

Počet neplatných hlasov pri voľbe starostu (79) je pomerne vysoký. Ak rozhodne slovo pri vyhodnocovaní hlasov mala zapisovateľka [REDAKOVANÉ], z hľadiska platnosti voľby starostu má relevanciu fakt, že do procesu posudzovania platnosti hlasov neprípustným spôsobom zasahovala nielen že neoprávnená osoba ale navyše nie nepredpojatá (najmenej z pohľadu objektívnej nestrannosti) zapisovateľka.

Podľa zákona je neprípustné, aby zapisovateľka akokoľvek odobrovala platnosť či neplatnosť hlasovacích lístkov. Kvantitatívne je nemožné konštatovať presný rozsah dopadu porušenia volebného práva sťažovateľa, no ak neoprávnená osoba participuje na rozhodovaní o platnosti hlasov a teda aj na platnosti hlasov pre aktuálne nadriadeného zo závislej činnosti a súčasne na neplatnosti hlasov pre sťažovateľa, tak je zrejme, že ide o závažné porušenie volebných pravidiel.»

V kontexte s uvedenými skutočnosťami sťažovateľ poukazuje na to, že [REDAKOVANÉ] ustanovil za zapisovateľku miestnej volebnej komisie [REDAKOVANÉ] – administratívnu zamestnankyňu obecného úradu. Podľa sťažovateľa – aj za účasti [REDAKOVANÉ] – miestna volebná komisia rozhodla o jeho nezaregistrovaní za kandidáta na starostu obce Svinia. Toto rozhodnutie sťažovateľ zvrátil až v súdnom konaní

uznesením Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) č. k. 12 S 2/2018-17 z 27. septembra 2018, ktorým okresný súd registroval sťažovateľa ako kandidáta pre voľby starostu obce.

Sťažovateľ v sťažnosti poukazuje na judikatúru ústavného súdu vo volebných veciach a domáha sa *„prepočítania neplatných 79 hlasov v porovnaní s platnými hlasmi odporcu. S pravdepodobnosťou hraničiacou s istotou pani [REDAKOVANÉ] ako zapisovateľka nebola naklonená zneplatňovať problematické lístky odporcu na rozdiel od lístkov smerujúcich k podpore sťažovateľa. Relevanciu má zistenie neplatnosti dvoch hlasov.“*

Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd prijal jeho sťažnosť na ďalšie konanie a po vykonaní dokazovania vydal tento nálež:

„Voľby starostu obce Svinia konané dňa 10. 11. 2018 vyhlasuje za neplatné.“

Uznesením č. k. PL. ÚS 52/2018-11 z 5. decembra 2018 prijal ústavný súd sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie.

II.

Ústavný súd vykonal vo veci dokazovanie oboznámením sa s obsahom listín tvoriacich prílohu sťažnosti, s obsahom zápisnice miestnej volebnej komisie o výsledku volieb v obci Svinia, s obsahom zápisnice okresnej volebnej komisie Prešov o hlasovaní vo voľbách do orgánov samosprávy obcí 10. novembra 2018 a s volebnou dokumentáciou. Ústavný súd uskutočnil prepočítanie hlasovacích lístkov odovzdaných v prospech sťažovateľa a odporcu ako kandidátov na starostu obce Svinia.

III.

Východiská pre rozhodnutie ústavného súdu

A. Skutkové zistenia

V súvislosti s namietaným výsledkom volieb starostu obce sťažovateľ namieta porušenie volebného moratória, nezákonnosť v procese hlasovania a nezákonnosť v procese sčítania hlasovacích lístkov a zisťovania ich platnosti a domáha sa aj „*prepočítania neplatných 79 hlasov v porovnaní s platnými hlasmi odporcu*“.

Ústavný súd v zmysle § 62 zákona o ústavnom súde výzvou z 28. novembra 2018 vyžiadal od obce volebnú dokumentáciu (vrátane hlasovacích lístkov), ktorá mu bola doručená 10. decembra 2018.

Ústavnému súdu bola doručená volebná dokumentácia – obcou Svinia overená kópia zápisnice miestnej volebnej komisie, zápisnica okresnej volebnej komisie a hlasovacie lístky pre voľby starostu obce Svinia. Predmetné dokumenty boli doručené v nezapečatenej krabici. Volebná dokumentácia nebola ústavnému súdu doručená v zapečatenej volebnej schránke. Doručená volebná dokumentácia neobsahovala hlasovacie lístky pre voľby poslancov obecného zastupiteľstva, použité obálky a pod.

Výsledky sčítania platných hlasovacích lístkov

Ústavný súd prepočítal hlasovacie lístky odovzdané v prospech sťažovateľa ako kandidáta na starostu obce a tiež odporcu ako zvoleného starostu obce a vyhodnotil neplatné hlasovacie lístky.

Sčítaním hlasovacích lístkov sťažovateľa (kandidáta č. 8 na starostu obce Svinia) a odporcu (kandidáta č. 6 na starostu obce Svinia) ústavný súd zistil, že počet platných hlasovacích lístkov pre jednotlivých kandidátov je takýto:

P. č.	Kandidát	Výsledky volieb zistené ústavným súdom	Výsledky volieb podľa zápisnice miestnej volebnej komisie	Rozdiel
6.	██████████	198	198	-
8.	██████████	196	196	-

Ústavný súd skontroloval aj platné hlasovacie lístky pre ďalších kandidátov na starostu obce Svinia a konštatuje, že medzi nimi neboli hlasovacie lístky pre sťažovateľa – kandidáta č. 8 a ani pre odporcu – kandidáta č. 6.

Ústavný súd skontroloval 80 neplatných hlasovacích lístkov a zistil 3 hlasovacie lístky, ktoré považoval za sporné.

B. Právne východiská

Podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) ústavný súd rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta Slovenskej republiky, volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, volieb do orgánov územnej samosprávy a volieb do Európskeho parlamentu.

Podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže

- a) vyhlásiť voľby za neplatné,
- b) zrušiť napadnutý výsledok volieb,
- c) zrušiť rozhodnutie volebnej komisie a vyhlásiť za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený,
- d) sťažnosť zamietnuť.

Podľa § 63 ods. 2 zákona o ústavnom súde v prípadoch uvedených v odseku 1 písm. a) až c) ústavný súd rozhoduje nálezom.

Podľa § 189 ods. 4 zákona č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o voľbách“) za starostu obce je zvolený ten kandidát, ktorý získal najviac platných hlasov. Pri rovnosti hlasov sa vykonajú nové voľby.

Podstatou ochrany ústavnosti vo volebných veciach je ochrana práv zaručených v čl. 30 ústavy, t. j. aktívneho a pasívneho volebného práva. Všeobecné volebné právo, ktoré je v tomto článku zaručené, znamená právo všetkých občanov, resp. obyvateľov obcí v danom štáte, ktorí dosiahli istú vekovú hranicu, jednak svojím hlasom spolurozhodovať pri tvorbe zastupiteľských orgánov (aktívne volebné právo) a jednak uchádzať sa o zvolenie za člena niektorého zo zastupiteľských orgánov (pasívne volebné právo). Rovnosť volebného práva znamená zaručenie toho, aby každý z voličov i kandidátov mal rovnaké postavenie.

Volebná komisia je orgánom verejnej moci, ktorý túto vykonáva vo verejnom záujme. Inak povedané, volebná komisia je inštitúciou verejnej moci a činnosť, ktorú vykonáva, je činnosťou vykonávanou vo verejnom záujme.

Okrsková volebná komisia vo voľbách do obecnej samosprávy plní aj úlohy garanta ústavnosti a zákonnosti samotného volebného aktu a prvotného sčítania hlasov. Tomuto zodpovedá jej kreovanie, zákonom ustanovené postupy a zisťovanie volebných výsledkov, ktoré sú prejavom vôle voličov (nálež sp. zn. PL. ÚS 1/07 z 23. januára 2008).

Právomoc ústavného súdu zrušiť výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu uplatní len vtedy, ak k porušeniu zákona dôjde spôsobom ovplyvňujúcim slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Na uplatnenie tohto oprávnenia ústavného súdu sa však vyžaduje hrubé alebo závažné porušenie, prípadne opätovné porušenie zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb (napr. PL. ÚS 17/94, PL. ÚS 19/94, PL. ÚS 50/99, PL. ÚS 5/03, PL. ÚS 82/07, PL. ÚS 11/2011). Každé porušenie volebného zákona nevyvoláva nevyhnutne neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta.

Ústavný súd každý prípad posudzuje materiálne, prihliada pritom tak na účel a zmysel volebného zákona, ako aj na princípy uznávané demokratickými štátmi. Neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta môže spôsobiť len také porušenie volebného zákona, ktoré už spochybňuje výsledky volieb a ktoré odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov (PL. ÚS 20/2011).

Vo všeobecnosti platí, že na to, aby ústavný súd vyhovel volebnej sťažnosti, musia byť splnené tri základné predpoklady: a) zistenie protizákonnosti volieb, t. j. porušenie zákonov upravujúcich organizáciu a priebeh volieb, prípadne zákonov bezprostredne s nimi súvisiacich, b) príčinná súvislosť medzi zistenou protizákonnosťou volieb a sťažovateľom namietanou neplatnosťou volieb, resp. voľby kandidáta, a c) intenzita protizákonnosti volieb, ktorá už spochybňuje výsledky volieb a ktorá odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú (boli) prejavom skutočnej vôle voličov (m. m. PL. ÚS 118/07, PL. ÚS 11/2011). Dôležitým komponentom volebného súdnictva je teda zisťovanie intenzity volebných nedostatkov z hľadiska ich vplyvu na rozhodovanie voličov a najmä na výsledok volieb.

Ústavný súd vo svojej judikatúre dlhodobo vychádza zo širšieho chápania volieb. V tejto súvislosti napr. v konaní sp. zn. PL. ÚS 6/06 uviedol, že „Posudzuje (ústavný súd, pozn.) ústavnosť a zákonnosť nielen samotného volebného aktu a sčítania hlasov, ale celého volebného procesu, pokiaľ táto právomoc neprislúcha všeobecným súdom (registrácia kandidátov). Existuje verejný záujem na dodržiavaní právnej úpravy celého volebného procesu, lebo len tak sa možno priblížiť ideálu slobodnej súťaže politických síl v demokratickej spoločnosti, ktorý zahŕňa aj súťaž podľa platných pravidiel. Občan má právo, aby sa kandidáti uchádzali o jeho hlas podľa zákonných pravidiel.“

Zmyslom rozhodovania ústavného súdu o volebných sťažnostiach nie je sankcionovanie kandidáta, ktorý porušil zákon alebo v prospech ktorého bol porušený zákon, ale posúdenie, či volebné vady mohli ovplyvniť výsledok volieb. Z toho však vyplýva, že je nutné posúdiť nielen volebné vady spôsobené priamo kandidátmi, ale vziať

do úvahy aj volebné vady spôsobené inými osobami (ochrana objektívneho volebného práva) (uznesenie sp. zn. PL. ÚS 78/2011 z 23. februára 2011).

Rozhodnutie voličov ako suveréna môže ústavný súd zmeniť len vo výnimočných prípadoch, keď vady volebného procesu spôsobili alebo mohli preukázateľne spôsobiť, že (by) voliči rozhodli inak a bol (by) zvolený iný kandidát. Podstatné však je, že zrušenie výsledkov volieb alebo vyhlásenie volieb za neplatné nemožno brať ako trest za porušenie volebného zákona, ale ako prostriedok na zaistenie legitimacy zvoleného orgánu (PL. ÚS 12/2015).

S ohľadom na uvedené zásady ústavný súd v okolnostiach danej veci skúmal, či skutočnosti namietané sťažovateľom mohli vyvolať také porušenie ústavy a zákona o voľbách, ktoré bolo spôsobilé v konečnom dôsledku reálne ovplyvniť výsledok napadnutých volieb starostu obce Svinia.

C. Skutkové zistenia, ich vyhodnotenie a závery

K doručenej volebnej dokumentácii

Podľa § 29 ods. 1 zákona o voľbách po skončení hlasovania dá predseda okrskovej volebnej komisie zapečatiť nevydané hlasovacie lístky a obálky a potom dá otvoriť volebnú schránku. Ak okrsková volebná komisia na žiadosť použila aj prenosnú volebnú schránku, obsah schránok po ich otvorení zmieša.

Podľa § 31 ods. 2 zákona o voľbách okrsková volebná komisia odovzdáva volebné dokumenty do úschovy obci.

Podľa § 39 ods. 1 zákona o voľbách volebné komisie odovzdávajú volebné dokumenty do úschovy obciam, okresným úradom, samosprávnym krajom a ministerstvu vnútra. Odovzdanie volebných dokumentov ustanovuje zákon v osobitných častiach. O odovzdaní volebných dokumentov sa vyhotoví protokol, ktorého súčasťou sú zoznamy

odovzdávaných volebných dokumentov. Protokol podpíšu predsedovia príslušných volebných komisií a osoby zodpovedné za ich prevzatie.

Podľa § 39 ods. 2 zákona o voľbách dňom prevzatia volebných dokumentov podľa odseku 1 sa volebné dokumenty stávajú súčasťou registratúry toho orgánu, ktorý ich prevzal do úschovy a spravujú sa podľa jeho registratúrneho poriadku.

Podľa § 39 ods. 3 zákona o voľbách na sprístupňovanie zápisníc o výsledkoch volieb sa vzťahuje osobitný predpis, do ostatných volebných dokumentov môžu nahliadať len súd a orgán činný v trestnom konaní.

Volebná dokumentácia bola ústavnému súdu doručená v nezapečatenej krabici. Volebná dokumentácia nebola predložená v zapečatenej volebnej schránke, alebo v inej zapečatenej forme, vylučujúcej prípadnú nedovolenú manipuláciu. Spôsob doručenia volebnej dokumentácie nasvedčuje tomu, že došlo k porušeniu § 39 ods. 3 zákona o voľbách, podľa ktorého do ostatných volebných dokumentov – iných ako zápisníc o výsledkoch volieb – môžu nahliadať len súd a orgán činný v trestnom konaní. Z hľadiska konania o sťažnosti sťažovateľa uvedená skutočnosť má ten dôsledok, že predložená volebná dokumentácia týkajúca sa voľby starostu obce Svinia má zníženú mieru hodnovernosti. Výsledky sčítania hlasovacích lístkov ústavným súdom možno porovnať s údajmi v zápisnici miestnej volebnej komisie – nemožno však vylúčiť nedovolený zásah do tejto dokumentácie. Na tomto základe ústavný súd konštatuje, že obcou Svinia predložená volebná dokumentácia – vzhľadom na spôsob jej doručenia – nemôže slúžiť ako dostatočne relevantný podklad pre overenie správnosti výsledku voľby starostu obce Svinia.

K hodnoteniu neplatných hlasovacích lístkov

Podľa § 182 ods. 3 zákona o voľbách volič vkladá v osobitnom priestore na úpravu hlasovacích lístkov do obálky jeden hlasovací lístok pre voľby do obecného zastupiteľstva a jeden hlasovací lístok pre voľby starostu obce. Na hlasovacom lístku pre voľby do obecného zastupiteľstva zakrúžkovaním poradových čísiel označí kandidátov,

pre ktorých hlasuje. Zakrúžkovať môže najviac taký počet kandidátov, aký má byť v príslušnom volebnom obvode zvolený počet poslancov obecného zastupiteľstva. Na hlasovacom lístku pre voľby starostu obce zakrúžkovaním poradového čísla označí jedného kandidáta, pre ktorého hlasuje.

Podľa § 184 ods. 1 zákona o voľbách ak volič neoznačil zakrúžkovaním ani jedného kandidáta alebo ak označil zakrúžkovaním viac kandidátov, než má byť vo volebnom obvode zvolených poslancov obecného zastupiteľstva, alebo neoznačil zakrúžkovaním ani jedného kandidáta pre voľby starostu obce, alebo ak zakrúžkovaním označil viac ako jedného kandidáta pre voľby starostu obce, je hlasovací lístok neplatný.

Podľa § 184 ods. 2 zákona o voľbách ak je v obálke niekoľko hlasovacích lístkov pre voľby do obecného zastupiteľstva, sú všetky tieto hlasovacie lístky neplatné. Ak je v obálke niekoľko hlasovacích lístkov pre voľby starostu obce, sú všetky tieto hlasovacie lístky neplatné. Neplatné sú aj hlasovacie lístky, ktoré nie sú na predpísanom tlačive.

Podľa § 29 ods. 3 zákona o voľbách poškodenie hlasovacieho lístka alebo obálky nemá vplyv na ich platnosť. Na prečiarknutie a dopisovanie hlasovacieho lístka sa neprihliada.

Podľa § 29 ods. 4 zákona o voľbách v sporných prípadoch rozhoduje o platnosti hlasovacieho lístka a obálky okrsková volebná komisia s konečnou platnosťou.

Z citovaných ustanovení zákona o voľbách vyplýva, že pre posúdenie hlasovacieho lístka ako platného, a teda na jednoznačný prejav vôle voliča zákon vyžaduje, aby volič prejavil svoju vôľu zakrúžkovaním poradového čísla ním vybraného kandidáta na starostu obce (primátora) alebo kandidáta, prípadne kandidátov na poslanca obecného (mestského) zastupiteľstva.

Ústavný súd vo svojej judikatúre konštatoval, že prejav vôle voliča musí nepochybne smerovať k tomu, aby pri úprave hlasovacieho lístka pri voľbách bolo nepochybné, koho

volil, a aby prejav jeho vôle smeroval k voľbe ním označeného kandidáta, a to tým, že označí kandidáta, ktorého volil. Ústavný súd každý prípad posudzuje osobitne, pričom prihliada na účel a zmysel volebného zákona, ako aj dodržiavanie princípov právneho štátu (PL. ÚS 8/08).

Zákon o voľbách posudzovanie hlasovacích lístkov upravuje spôsobom negatívnej enumerácie. Neplatný je hlasovací lístok ak volič neoznačil zakrúžkovaním ani jedného kandidáta pre voľby starostu obce, alebo ak zakrúžkovaním označil viac ako jedného kandidáta pre voľby starostu obce (§ 184 ods. 1), ak je v obálke niekoľko hlasovacích lístkov pre voľby starostu obce, sú všetky tieto hlasovacie lístky neplatné, neplatné sú aj hlasovacie lístky, ktoré nie sú na predpísanom tlačive (§ 184 ods. 2). Z uvedených ustanovení vyplýva, že hlasovací lístok, ktorý napĺňa čo i len jeden z dôvodov neplatnosti, nemožno považovať za platný hlasovací lístok. Nie je rozhodujúce, ktoré z kritérií (dôvodov) neplatnosti kvalifikuje hlasovací lístok za neplatný. Rovnakú relevanciu má skutočnosť, kedy dôvod neplatnosti hlasovacieho lístku vznikol a kto ho zapríčinil.

Z § 183 zákona o voľbách vyplýva, že okrsková volebná komisia zisťuje počet platných hlasov osobitne pre voľby do obecného zastupiteľstva a osobitne pre voľby starostu obce. Zákon o voľbách v § 29 ods. 4 zveruje okrskovej volebnej komisii právomoc rozhodnúť s konečnou platnosťou o platnosti hlasovacieho lístka, uvedená právomoc však neznamená, že okrsková volebná komisia má úplnú voľnosť pri posúdení hlasovacieho lístka. V kontexte s § 184 zákona o voľbách taký hlasovací lístok, ktorý nie je označený zakrúžkovaním poradového čísla kandidáta, nemožno uznať za platný. Na tejto skutočnosti nemôže nič zmeniť fakt, že posudzovanie hlasovacích lístkov bolo prípadne benevolentnejšie u všetkých kandidátov (PL. ÚS 21/99).

Z vyhodnotenia neplatných hlasovacích lístkov vyplynuli tieto závery:

Počet neplatných hlasovacích lístkov pre voľby starostu bol 80, z toho ústavný súd považoval 3 hlasovacie lístky za sporné.

V jednom prípade poradové číslo kandidáta č. 6 nie je zakrúžkované, ale je označené krížikom. Uvedené znamená, že tento spôsob označenia nezodpovedá zákonom ustanovenému spôsobu označenia hlasovacích lístkov. Tento hlasovací lístok ústavný súd nepovažoval za označený zákonom ustanoveným spôsobom, preto ho tiež považoval za neplatný (porovnaj m. m. PL. ÚS 11/2011).

V jednom prípade bolo poradové číslo kandidáta č. 8 zakrúžkované a zároveň celý hlasovací lístok bol preškrtnutý. Tento hlasovací lístok považoval ústavný súd za označený zákonom ustanoveným spôsobom, preto ho považoval za platný.

V jednom prípade bolo poradové číslo kandidáta č. 8 čiastočne zakrúžkované a zároveň bol na hlasovacom lístku označený jeden krúžok medzi poradovým č. 1 a krstným menom kandidáta s poradovým číslom 1 a jeden medzi poradovým č. 3 a krstným menom kandidáta s poradovým číslom 3. Tento hlasovací lístok považoval ústavný súd za označený zákonom ustanoveným spôsobom a považoval ho za platný hlasovací lístok pre kandidáta č. 8.

Čo sa týka posúdenia neplatných hlasovacích lístkov, ústavný súd dospel k odlišnému záveru ako miestna volebná komisia a dva neplatné hlasovacie lístky považoval za platné hlasovacie lístky pre kandidáta č. 8 – sťažovateľa. Po posúdení neplatných hlasovacích lístkov ústavným súdom z hľadiska dodržania zákonom ustanoveného spôsobu označovania kandidátov na hlasovacích lístkoch a po ich vyhodnotení ústavným súdom sa volebný výsledok kandidáta č. 6 a kandidáta č. 8 vyrovnal; obaja kandidáti na základe výsledku tohto posúdenia získali rovnaký počet hlasov, t. j. 198.

Sťažovateľ v sťažnosti poukazuje aj na to, že pri sčítavaní hlasov z jednej obálky boli vybraté dva hlasovacie lístky pre voľby starostu obce v prospech kandidáta č. 6. Spočiatku tieto hlasovacie lístky mali byť umiestnené s neplatnými hlasovacími lístkami a následne mali byť zaradené medzi platné hlasovacie lístky. Z uvedeného dôvodu predsedníčka miestnej volebnej komisie spočiatku odmietla podpísať zápisnicu, hoci následne ju podpísala. Na kópii zápisnice miestnej volebnej komisie je uvedený dôvod

nepodpísania zápisnice: „2 hlasovacie listky boli neuznane neplatne, lebo boli v jednej obalke 2 hlasovacie listky na starostu obce.“

Opodstatnenosť uvedeného tvrdenia nebolo možné overiť na základe predloženej volebnej dokumentácie okrem iných aj z dôvodu, že ústavnému súdu neboli predložené použité obálky, preto nemožno porovnať počet použitých obálok s celkovým počtom odovzdaných hlasov pre kandidáta č. 6. Vzhľadom na spôsob doručenia volebnej dokumentácie považuje ústavný súd za bezpredmetné dodatočne vyžiadať predloženie použitých obálok.

K ďalším námietkam sťažovateľa

Vzhľadom na zistené porušenie zákona o voľbách v procese úschovy volebnej dokumentácie – nakladaním s volebnou dokumentáciou v rozpore s § 39 ods. 3 zákona o voľbách a vzhľadom na rovnosť hlasov, ktorú zistil ústavný súd po prepočítaní platných hlasovacích lístkov a posúdení neplatných hlasovacích lístkov – bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími námietkami sťažovateľa týkajúcimi sa porušenia volebného moratória a nezákonnosti v procese hlasovania.

K nedoručeniu sťažnosti odporcovi

Ústavný súd doručil odporcovi uznesenie o prijatí sťažnosti sťažovateľa a vyžiadal si od obce Svinia volebnú dokumentáciu. Vzhľadom na spôsob doručenia volebnej dokumentácie a na výsledok prepočítania hlasovacích lístkov ústavný súd nedoručoval odporcovi samotnú sťažnosť s výzvou na vyjadrenie sa k nej, keďže tento procesný postup stratil svoje opodstatnenie.

Na základe uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že došlo k porušeniu zákonnosti v procese uschovania volebnej dokumentácie – porušeniu § 39 ods. 3 zákona o voľbách, podľa ktorého do ostatných volebných dokumentov môžu nahliadať len súd a orgán činný v trestnom konaní, preto predložená volebná dokumentácia má zníženú

hodnovernosť a nemôže byť dostatočne relevantným podkladom pre overenie správnosti výsledku voľby starostu obce Svinia. Ústavný súd tiež dospel k záveru o porušení zákonnosti v procese zisťovania výsledkov volieb – po prepočítaní hlasovacích lístkov a vyhodnotení neplatných hlasovacích lístkov ústavný súd zistil, že sťažovateľ a odporca získali rovnaký počet hlasov.

Ústavný súd konštatuje, že v súhrne ide o také závažné porušenia zákona o voľbách, ktoré sú v príčinnej súvislosti so zisteným výsledkom volieb. V dôsledku uvedenej skutočnosti vzniká dôvodná pochybnosť o tom, či výsledok volieb starostu obce Svinia odráža skutočnú vôľu voličov.

Ústavný súd sa musí pri tomto type konania (konanie vo volebných veciach) vzhľadom na jeho účel, ktorým je predovšetkým verejný záujem na tom, aby výsledok volieb odrážal skutočnú vôľu voličov, a bol teda zachovaný základný predpoklad fungovania demokratického štátu, riadiť princípom materiálneho chápania ochrany ústavnosti, a vyrovnáť sa tak s každým zisteným a zároveň relevantným porušením zákonnosti alebo ústavnosti volebného procesu.

Ústavný súd vzhľadom na uvedené uplatnil svoju právomoc vyplývajúcu z § 63 ods. 1 písm. b) zákona o ústavnom súde a vyhlásil voľby starostu obce Svinia konané 10. novembra 2018 za neplatné.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave 19. decembra 2018